

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK
JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátu složeném z předsedy JUDr. Jakuba Camrdy a soudců JUDr. Lenky Matyášové a JUDr. Viktora Kučery v právní věci žalobce: **B. V.**, proti žalovanému: **Ministerstvo spravedlnosti**, se sídlem Vyšehradská 427/16, Praha 2, v řízení o kasační stížnosti žalobce proti usnesení Krajského soudu v Praze ze dne 11. 5. 2023, č. j. 54 A 28/2023-6,

t a k t o :

- I. Návrh žalobce na ustanovení zástupce **se zamítá.**
- II. Kasační stížnost **se zamítá.**
- III. Žalovanému **se** náhrada nákladů řízení o kasační stížnosti **nepřiznává.**

O d ů v o d n ě n í :

I.

Průběh dosavadního řízení

[1] Žalobce podal dne 12. 4. 2023 u krajského soudu žalobu, kterou se domáhal zrušení rozhodnutí žalovaného ze dne 9. 3. 2023, č. j. MSP-194/2023-OSV-OSV/2, ze dne 9. 3. 2023, č. j. MSP-195/2023-OSV-OSV/2, a ze dne 29. 3. 2023, č. j. MSP-2023/2023-OSV-OSV/2. Uvedená rozhodnutí se dle tvrzení žalobce měla týkat jeho žádostí o poskytnutí informací podaných podle zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o svobodném přístupu k informacím“). Žalobce současně požádal o osvobození od soudních poplatků a ustanovení zástupce.

[2] Krajský soud usnesením ze dne 13. 4. 2023, č. j. 54 A 28/2023-2, vydaným asistentem soudkyně, zamítl žádost žalobce o přiznání osvobození od soudních poplatků (výrok I.) i návrh žalobce na ustanovení zástupce (výrok II.). Zároveň soud vyzval žalobce k zaplacení soudního poplatku za žalobu (výrok III.) a k odstranění vad žaloby (výrok IV.). Zamítnutí žádosti o osvobození od soudního poplatku soud odůvodnil tím, že žalobce dlouhodobě uplatňuje velký počet podání týkajících se problematiky svobodného přístupu k informacím, z nichž není patrný vztah jeho žádostí o informace k podstatným okolnostem

jeho životní sféry. Krajský soud připustil, že v některých řízeních žalobci ustanovil zástupce, současně ho však opakovaně poučil o tom, že navzdory své nepříznivé majetkové situaci nemůže do budoucna spoléhat na to, že osvobození od soudních poplatků bude zcela automatické, a upozornil ho, že bude nezbytné alespoň rámcově osvědčit podstatné okolnosti nasvědčující možnosti zásahu do jeho životní sféry. Žalobce povahu požadovaných informací ani rámcově nevymezil a nesdělil, proč se dle jeho názoru týkají jeho životní sféry. Povahu požadovaných informací nebylo možné zjistit ani z napadených rozhodnutí, neboť ta žalobce k žalobě nepřiložil, ač si z předchozích řízení musel být této povinnosti vědom. Krajský soud v dané souvislosti konstatoval, že není jeho úlohou nahrazovat procesní aktivitu žalobce a bez dalšího si napadená rozhodnutí vyžadovat od žalovaného. Vzhledem k tomu, že krajský soud dospěl k závěru, že v posuzovaném případě nebyly splněny podmínky pro osvobození žalobce od soudních poplatků, nemohl mu být ani ustanoven zástupce.

[3] Proti uvedenému usnesení brojil žalobce podáním, které označil jako kasační stížnost, krajský soud ho však po obsahové stránce vyhodnotil jako námitky podané podle § 9 odst. 2 zákona č. 121/2008 Sb. o vyšších soudních úřednících a vyšších úřednících státního zastupitelství a o změně souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

[4] O těchto námitkách rozhodl krajský soud v záhlaví uvedeným usnesením předsedy senátu tak, že potvrdil usnesení vydané asistentem soudkyně. Krajský soud konstatoval, že obsah podaných námitek je zmatečný a nijak nesouvisí s výrokem a odůvodněním napadeného usnesení, a dodal, že v nich žalobce pouze rozvinul jakousi spikleneckou teorii, kterou opakovaně uvádí ve všech svých podáních, aniž by svá tvrzení doložil jakýmkoliv důkazy. Krajský soud zopakoval, že žalobce nijak nevymezil, jak by se měla napadená rozhodnutí dotýkat jeho základní životní sféry, ani nespecifikoval, co bylo předmětem příslušných žádostí o informace a na základě čeho dovozuje, že v tomto případě nejde o další případ bezúčelného kverulačního podání žalobce. Krajský soud tedy dospěl k závěru, že se i v nyní posuzovaném případě jedná o bezúspěšné uplatňování práva, v důsledku čehož není namístě žalobci ani přiznávat osvobození od soudních poplatků a ani mu ustanovovat právního zástupce. Krajský soud dodal, že žalobce ve svých rozhodnutích již opakovaně upozornil, že otázky, jež nastaly v hluboké minulosti a jež žalobce opakovaně vznáší, leží zcela mimo pravomoc soudu a platná právní úprava nedává žalobci ani soudům žádný prostor pro to, aby je po mnoha dekáдах otevíraly a řešily. Žalobcovo podání tedy dle krajského soudu svým obsahem zapadá do stabilní linie kverulačních podání, a bylo tedy na něm, aby osvětlil, proč by toto podání mělo být výjimkou a relevantním způsobem se dotýkat jeho základní životní sféry. To však žalobce neučinil.

II.

Obsah kasační stížnosti a vyjádření žalovaného

[5] Proti uvedenému usnesení krajského soudu podal žalobce (stěžovatel) kasační stížnost, v níž současně požádal o osvobození od soudních poplatků a ustanovení zástupce pro řízení o kasační stížnosti. Stěžovatel v kasační stížnosti žádá o „opravu tzv. zdůvodnění“ napadeného rozhodnutí, které považuje za tendenční, a domáhá se toho, aby bylo jeho požadavkům vyhověno. Postup krajského soudu dle stěžovatele „sabotuje“ zákon č. 480/1991 Sb., o době nesvobody, zákon č. 198/1993 Sb., o protiprávnosti komunistického režimu a o odporu proti němu (konkrétně § 2, § 3 a § 4 tohoto zákona) a rovněž zákon č. 262/2011 Sb., o účastnících odboje a odporu proti komunismu. Krajský soud (resp. předseda senátu) dle stěžovatele odmítá přiznat zločiny komunismu

pokračování

a dehonestuje jejich oběti. Stěžovatel má za to, že je mu ze strany krajského soudu „*nehorázně spíláno*“, a postoj krajského soudu přirovnává k politickým procesům 50. let 20. století. Stěžovatel dále uvádí, že je justice prorostlá korupcí a žalovaný dané praktiky kryje.

[6] Žalovaný se ke kasační stížnosti nevyjádřil.

III.

Posouzení věci Nejvyšším správním soudem

[7] Nejvyšší správní soud nejprve posoudil formální náležitosti kasační stížnosti a shledal, že kasační stížnost je podána včas, neboť byla podána ve lhůtě dvou týdnů od doručení napadeného usnesení (§ 106 odst. 2 s. ř. s.), je podána osobou oprávněnou, neboť stěžovatel je účastníkem řízení, z něhož napadené usnesení vzešlo (§ 102 s. ř. s.), a lze ji interpretovat tak, že jí stěžovatel brojí proti usnesení předsedy senátu Krajského soudu v Praze ze dne 11. 5. 2023, č. j. 54 A 28/2023-6 (jak byl v tomto usnesení poučen), v rozsahu, jímž toto usnesení potvrdilo výroky I. a II. usnesení asistenta soudkyně Krajského soudu v Praze ze dne 13. 4. 2023, č. j. 54 A 28/2023-2, ve věci žádosti stěžovatele o osvobození od soudních poplatků a jeho návrhu na ustanovení zástupce; jedná se tedy o kasační stížnost přípustnou (§ 102 a § 104 s. ř. s.).

[8] Nejvyšší správní soud se dále zabýval otázkou, zda má stěžovatel v řízení o kasační stížnosti povinnost zaplatit soudní poplatek a zda musí být zastoupen advokátem. V usnesení ze dne 9. 6. 2015, č. j. 1 As 196/2014-19, publ. pod č. 3271/2015 Sb. NSS (všechna zde zmiňovaná rozhodnutí Nejvyššího správního soudu jsou dostupná též na www.nssoud.cz), dospěl rozšířený senát Nejvyššího správního soudu k závěru že „*stěžovatel má povinnost zaplatit poplatek za řízení o kasační stížnosti jen tehdy, pokud kasační stížnost směřuje proti rozhodnutí krajského soudu o návrhu ve věci samé (o žalobě), či o jiném návrhu, jehož podání je spojeno s poplatkovou povinností [§ 1 písm. a), § 2 odst. 2 písm. b) a § 4 odst. 1 písm. d) zákona č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích]*“. V nyní projednávaném případě ovšem nebylo napadeným usnesením rozhodováno ve věci samé, a stěžovateli proto nevzniká povinnost soudní poplatek zaplatit. Nejvyšší správní soud tedy o žádosti o osvobození od soudních poplatků nerozhodoval. Závěry rozšířeného senátu učiněné ve vztahu k soudnímu poplatku dále promítl rozšířený senát v uvedeném usnesení i do úvah o povinném zastoupení stěžovatele: „*Je-li podána kasační stížnost proti usnesení krajského soudu o neosvobození od soudních poplatků, o neustanovení zástupce či proti jinému procesnímu usnesení učiněnému v řízení o žalobě, je rozhodnutí Nejvyššího správního soudu o kasační stížnosti učiněno v rámci tohoto řízení, a proto se zde ustanovení § 105 odst. 1 a 2 s. ř. s. neuplatní.*“ Stěžovatel tak nemusí být v tomto řízení zastoupen advokátem. Nejvyšší správní soud musel přesto posoudit návrh stěžovatele na ustanovení zástupce pro řízení o kasační stížnosti, neboť byť jeho zastoupení advokátem v tomto řízení není obligatorní, je jistě možné.

[9] Podle § 35 odst. 10 zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „s. ř. s.“), může předseda senátu navrhovateli, u něhož jsou předpoklady, aby byl osvobozen od soudních poplatků, a je-li to nezbytně třeba k ochraně jeho práv, na návrh ustanovit usnesením zástupce, jímž může být i advokát. Z citovaného ustanovení vyplývá, že navrhovateli lze ustanovit zástupce tehdy, jestliže jsou kumulativně splněny dvě podmínky: 1) jde o účastníka, u něhož jsou dány předpoklady pro osvobození od soudních poplatků, a 2) je to nezbytně třeba k ochraně jeho práv.

[10] Nejvyšší správní soud neshledal splnění druhé nutné podmínky pro ustanovení zástupce, tedy jeho nezbytnost k ochraně práv stěžovatele, neboť po zhodnocení obsahu kasační stížnosti dospěl k závěru, že v projednávané věci není nezbytná potřeba zastoupení stěžovatele prokázána. Kasační stížnost má požadované základní náležitosti, a ačkoliv je velká část v ní uvedené argumentace stěžovatele, která má zpochybňovat rozhodnutí krajského soudu, ve vztahu k dané otázce irelevantní, stěžovatel označil konkrétní zákony a jejich ustanovení, která měl dle jeho názoru krajský soud porušit, a popsal jednání, kterým se toho měl dopustit. Současně je zřejmé, čeho se stěžovatel kasační stížností domáhá – má za to, že výroky I. a II. usnesení krajského soudu ze dne 13. 4. 2023, č. j. 54 A 28/2023-2, neměly být potvrzeny a jeho žádosti o osvobození od soudního poplatku a návrhu na ustanovení zástupce mělo být vyhověno.

[11] Napadené usnesení se stejně jako jím potvrzené usnesení krajského soudu ze dne 13. 4. 2023, č. j. 54 A 28/2023-2, týkalo především toho, zda jsou v případě stěžovatele splněny podmínky pro osvobození od soudního poplatku. Tuto nikterak komplikovanou otázku může Nejvyšší správní soud na základě podané kasační stížnosti a podkladů obsažených ve spise plně posoudit a věcně o ní rozhodnout, aniž by bylo třeba za tímto účelem stěžovateli ustanovovat zástupce. Za této situace tedy Nejvyšší správní soud návrh stěžovatele na ustanovení zástupce pro řízení o kasační stížnosti zamítl.

[12] Posléze Nejvyšší správní soud přezkoumal napadené usnesení krajského soudu v mezích rozsahu kasační stížnosti a uplatněných důvodů, přičemž zkoumal, zda napadené rozhodnutí krajského soudu netrpí vadami, k nimž by musel přihlédnout z úřední povinnosti (§ 109 odst. 3 a 4 s. ř. s.), a dospěl k závěru, že kasační stížnost není důvodná.

[13] Institut individuálního osvobození od soudních poplatků je upraven v § 36 odst. 3 s. ř. s., z něhož především vyplývá, že účastník může být zčásti a zcela výjimečně plně osvobozen od soudních poplatků při současném splnění těchto tří předpokladů: a) podání žádosti o osvobození od soudních poplatků, b) podaný návrh (na zahájení řízení) není zjevně neúspěšný, c) doložení nedostatku prostředků.

[14] Smyslem a účelem osvobození od soudních poplatků je ochrana nemajetného účastníka řízení před odepřením přístupu k soudu. Účelem osvobození od soudních poplatků naopak není odbřemenit nemajetné účastníky řízení ve všech soudních sporech, včetně těch, které opakovaně a soustavně vyvolávají, ačkoliv nemají zjevný dopad do jejich životní sféry. V této souvislosti lze odkázat na rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 26. 10. 2011, č. j. 7 As 101/2011-66, publ. pod č. 2601/2012 Sb. NSS, který zmiňoval krajský soud již v usnesení ze dne 13. 4. 2023, č. j. 54 A 28/2023-2, a k němuž publikovaná právní věta zní: „I když účastník je nemajetný, takže by zásadně bylo namístě přiznat mu osvobození od soudních poplatků (§ 36 odst. 3 s. ř. s.), může mu soud výjimečně toto dobrodiní odepřít, a to zejména pro povahu sporu či sporů, které účastník vede. O výše uvedený případ se může jednat, vede-li účastník s různými veřejnými institucemi množství sporů týkajících se poskytování informací podle zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím, které často pokračují jako spory soudní, a přitom nejde o spory mající vztah k podstatným okolnostem účastnickovy životní sféry (netýkají se, a to ani nepřímě, účastnickova majetku, životních podmínek či jiných podobných záležitostí, nýbrž jde o spory vyvolané účastnickovým zájmem o veřejné záležitosti a fungování veřejných institucí).“ Nejvyšší správní soud v tomto rozsudku konstatoval: „Judikatura Nejvyššího správního soudu setrvale vychází z toho, že široce pojatý svobodný přístup k informacím ve veřejné sféře je jednou z nejefektivnějších cest k transparentci veřejné moci, její všestranné, účinné a kontinuální veřejné kontrole a jedním z nástrojů

pokračování

snižujících možnosti jejího zneužívání. Na druhé straně však nelze přehlédnout, že kverulační, zjevně šikanózní, či dokonce pracovní kapacitu orgánů veřejné moci z různých důvodů cíleně paralyzující výkon tohoto práva může mít významné negativní důsledky, které za určitých okolností mohou popřít dokonce i smysl a účel práva na svobodný přístup k informacím. Jedním z nástrojů, jak zabránit zneužívání tohoto práva, a tím i jeho diskreditaci v očích veřejnosti i orgánů veřejné moci, proto musí být i citlivá regulace nadužívání tohoto práva v případech výše uvedených. Taková regulace může se za určitých okolností dít i cestou výjimečného odeprání práva na osvobození od soudních poplatků.“

[15] Regulační funkce soudních poplatků byla zdůrazněna též v rozsudcích Nejvyššího správního soudu ze dne 31. 8. 2011, č. j. 6 Ads 76/2011-22, nebo ze dne 14. 11. 2012, č. j. 6 Ans 14/2012-11: „Nepřiznáním osvobození od soudních poplatků není proto stěžovateli upíráno právo na přístup k soudu v případě sporů ohledně jeho práva na informace, rovněž tím není zpochybňována jeho aktivní legitimace (neboť ta by byla řešena v usnesení o odmítnutí návrhu podle ustanovení § 46 odst. 1 písm. c/ s. ř. s.), ale je pouze vysloveno, že pokud stěžovatel hodlá užívat svého práva na přístup k soudu takovým způsobem, že brojí všemi možnými prostředky proti jakémukoli úkonu správního orgánu bez ohledu na to, aby zvážil smysluplnost a důvodnost svého počínání, je na místě trvat na tom, aby se podílel na úhradě nákladů spojených s vedením takového sporu, které musí být státem vynaloženy, prostřednictvím hrazení soudních poplatků.“

[16] Regulační funkce soudního poplatku vystupuje do popředí i v nyní projednávaném případě. Krajský soud poukázal na to, že stěžovatel podával již delší dobu značné množství stereotypních návrhů, které se týkaly problematiky svobodného přístupu k informacím. Šlo o nesrozumitelná podání, z nichž nebylo patrné, že by se informace, jejichž poskytnutí se stěžovatel domáhal, týkaly jeho životní sféry. Soud si přitom nemohl učinit okamžitý úsudek o povaze požadovaných informací ani z napadených rozhodnutí, neboť je stěžovatel k žalobám nepřikládal. Počet takových podání v poslední době narůstal a krajský soud tedy stěžovatele ve svých rozhodnutích opakovaně informoval o tom, že do budoucna bude nezbytné, aby alespoň rámcově osvědčil, že se požadované informace dotýkají jeho životní sféry.

[17] Břemeno tvrzení a břemeno důkazní ohledně skutečností, které odůvodňují osvobození účastníka řízení od soudních poplatků a ustanovení zástupce pro soudní řízení, tíží tohoto účastníka řízení. Je tedy na něm, aby rozhodné skutečnosti nejen tvrdil, ale i doložil. Jak vyplývá z výše citované judikatury, v případě řízení ve věci svobodného přístupu k informacím je jednou z rozhodných okolností také to, zda se předmětné informace dotýkaly životní sféry navrhovatele. Krajský soud stěžovatele o těchto skutečnostech a o možných následcích jeho setrvání na dosavadním postupu opakovaně poučil v rozhodnutích, na která odkázal v usnesení ze dne 13. 4. 2023, č. j. 54 A 28/2023-2 (usnesení ze dne 18. 10. 2022, č. j. 43 A 71/2022-12, nebo ze dne 25. 10. 2022, č. j. 43 A 84/2022-3). Stejně tak byl stěžovatel upozorněn na to, že směřuje-li žaloba proti rozhodnutí správního orgánu, je dle § 71 odst. 2 s. ř. s. povinen k ní připojit opis napadeného rozhodnutí.

[18] Pokud stěžovatel uplatnil i přes poskytnutá poučení další podání, z něhož sice vyplývalo, že se týká přístupu stěžovatele k informacím a že stěžovatel i v tomto případě žádá o osvobození od soudních poplatků a ustanovení zástupce, opět však neuvedl nic o povaze požadovaných informací a nesdělil, jak se vztahují k jeho životní sféře, ani k žalobě nepřiložil napadená rozhodnutí, nelze krajskému soudu vytýkat, pokud již stěžovatele

nevyzýval k upřesnění žaloby a k doložení napadených rozhodnutí, a uzavřel, že stěžovatel nedoložil splnění podmínek pro osvobození od soudních poplatků dle § 36 odst. 3 s. ř. s., a tedy ani pro ustanovení zástupce pro řízení před krajským soudem dle § 35 odst. 10 s. ř. s.

[19] S tvrzeními, která stěžovatel přestřel v kasační stížnosti, se nelze ztotožnit. Krajský soud (resp. předseda senátu) nepopíral zločiny komunismu, nedehtoval jeho oběti ani nezpochyboval význam stěžovatelem zmiňovaných zákonů, které se týkají vypořádání s tímto historickým obdobím. Krajský soud pouze poukázal na stereotypnost podání stěžovatele, který obdobnou argumentaci neúspěšně uplatnil již v desítkách případů. Tvrzení stěžovatele týkající se korupce v justici jsou zcela obecná a ničím nepodložená.

IV.

Závěr a náklady řízení

[20] Nejvyšší správní soud dospěl z výše uvedených důvodů k závěru, že kasační stížnost není důvodná, a proto ji v souladu s § 110 odst. 1 s. ř. s. zamítl.

[21] O náhradě nákladů řízení o kasační stížnosti Nejvyšší správní soud rozhodl v souladu s § 60 odst. 1 ve spojení s § 120 s. ř. s. Žalovaný měl ve věci úspěch, příslušelo by mu tedy právo na náhradu důvodně vynaložených nákladů, z obsahu soudního spisu však plyne, že mu v řízení o kasační stížnosti žádné náklady nevznikly.

Poučení:

Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné (§ 53 odst. 3, § 120 s. ř. s.).

V Brně dne 2. srpna 2023

JUDr. Jakub Camrda
předseda senátu